

Музична інтерпретація як фактор розвитку творчого потенціалу особистості

У представленій статті розглядається проблема утворення музично-виконавської інтерпретації, без якої музично-виконавський процес позбавляється конкретного сюжетного змісту.

Автор відібрав музичні твори сучасних українських композиторів, які у своєму зіставленні висвітлюють основні логічні задуми, пов'язані з утворенням музично-виконавської інтерпретації виконавця.

Автор доводить, що діяльність виконавця є своєрідною діалоговою творчістю між композитором та виконавцем; утворення музично-виконавської інтерпретації впливає на розвиток творчого потенціалу особистості виконавця; дослідження численних музично-виконавських інтерпретацій сприяють утворенню «інтерпретаційної культури» як відомих виконавців, так і цілих культурних епох.

Ключові слова: інтерпретація, виконавська інтерпретація, логіка осмислення музичної інтерпретації, діалогова творчість.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Сучасна українська музика на межі ХХ-ХХІ століть є постійно оновлюваною динамічною системою. Її музичні твори наповнюються багатющим внутрішнім змістом, різноманітними музичними формами, в яких майстерно поєднуються традиційні засоби музичної виразності з осучасненими стилістичними напрямками та цікавими ритмічними фігураціями. Все сказане виводить її в ранг найпопулярніших мистецтв у нашій країні та за її межами.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми... Активні змінні процеси у різних соціокультурних галузях суспільства впливають на українську музикологію, яка все частіше намагається зумовити трансформаційні зрушення у сферах музичної культури та музичної освіти.

Мова йде про появу, а виходячи з цього, пояснення численних різножанрових, різностильових музичних утворень, накопичення яких збагачує як національну музичну культуру кожної окремої країни, так і цілісну світову музичну ауру новими музичними «знахідками», краса й чарівність яких довгі роки будуть вражати багатьох.

Адже кожна епоха по краплинці накопичує такі музичні співзвуччя, що стають музичними явищами – шедеврами за їх мелодичну красу, ритмічну бадьорість, щедрість та відвертість душевного вислову.

Такими явищами-шедеврами у музичному мистецтві сьогодення є фортепіанні музичні твори таких сучасних композиторів як О. Гончарук, О. Нежигай, О. Польового, що призначені для дітей та юнацтва.

Враховуючи те, що не всі твори названих композиторів встигли прозвучати на відкритій сцені у великих концертах, роботу над їх музичними опусами можна розглядати як творчі пошуки, пов'язані із утворенням виконавської інтерпретації нотного тексту творів.

Формулювання цілей статті... Тож метою представленої статті є висвітлення музично-виконавської інтерпретації як фактора розвитку творчого потенціалу особистості музиканта.

Виклад основного матеріалу... Аналізуючи музичну творчість українських композиторів, можна виділити спільну лінію їх фортепіанної музики. Спільність виявляється в утворенні музичних творів, призначених для виконання та сприйняття музикантами-початківцями. По своїй суті п'єси для дитячого віку завжди свідчили про високий рівень обдарованості та професійної майстерності композитора. «Можна стверджувати, що тільки внутрішня готовність та потреба автора музики звернутися до дитячих п'єс гарантує високу якість їх утворення» [1, с. 40].

Музичні твори композиторів-класиків (М. Лисенка, Л. Ревуцького, В. Косенка та інших) у їх жанровому розмаїтті достатньо відомі українському слухачу. Їх виконують в концертних залах філармоній, на музичних фестивалях і форумах, на різного рівня музичних конкурсах. А відомі українські музикознавці (А. Калениченко, М. Копиця, В. Кузик та інші) присвячують свої наукові доробки музичним творам композиторів-класиків та сьогодення, висвітлюючи головні проблеми розвитку сучасного музичного мистецтва й музичної культури. Твори сучасних українських композиторів (О. Гончарук, О. Нежигай та О. Польового) ще, на жаль, не знайшли свого активного музиканта-виконавця та слухача. Намагаючись найповніше розкрити зазначену мету представленої статті, будемо посилатися на нотний текст музичних творів названих авторів та використовувати особистий досвід роботи зі студентами факультету мистецтв КДПУ.

Означену мету спробуємо висвітлити у процесі «вивчення» музичної сюїти О. Нежигай «Будні юного музиканта або життя, яке воно є». Дев'ять мініатюр сюїти (1. «Доброго ранку». 2. «Після уроків». 3.

«Сумнів». 4. «Впевненість». 5. «Бешкетник». 6. «Прохання». 7. «Відчай». 8. «Втіха». 9. «Подолання») [див. 4] розкривають наявність певного програмного задуму композитора. Ми не будемо аналізувати усі компоненти музичної мови сюїти, визначати музичну форму кожної мініатюри, розвиток мелодичної лінії та будову, динамічне розгортання п'єс та особливості їх ритмічного вислову тощо. Ці завдання суто теоретичні. Вони мають бути вивченими виконавцем у процесі роботи над музичним твором.

На нашу думку, для утворення музичної інтерпретації як основи художньо-музичного (на рівні музикознавчого) вислову необхідно знайти той логічний акцент, що дає можливість виявити й охарактеризувати головний музичний образ сюїти як цілісного музичного твору. Підкреслимо, що виконання сюїти тільки цілісно (грати усі мініатюри) не передбачено. Можна виконувати по 2-мініатюри. Наприклад: п'єси «Після уроків» та «Бешкетник», або п'єси «Прохання» та «Відчай».

Для утворення виконавської інтерпретації сюїти О. Нежигай використовуємо метод зіставлення, що найчастіше застосовується у музичній педагогіці. Зіставлення здійснимо між двома музичними утвореннями призначеними для виконання учнями ДМШ.

Спираючись на музичний енциклопедичний словник зазначимо, що сюїта (франц. – *suite*, букв. – ряд, послідовність) – циклічний інструментальний твір із декількох самостійних п'єс, якому притаманні відносна свобода у кількості, порядку та способі об'єднання частин, наявність жанрово-побутової основи або програмного замислу [3, с. 529].

Сам термін «сюїта» виник у XVI столітті у Франції і зазначав цикл п'єс із різнохарактерних «бранлей» [3, с. 529] для лютні.

У XX столітті сюїта змінює свою змістовну насиченість. Із розвитком сучасних композиторських шкіл сюїта як музичне утворення має вже більш розвинену структуру і представляє собою цикл жанрово-пейзажних (або танцювальних) музичних замальовок.

Назви усіх п'єс сюїти О. Нежигай підкреслюють наявність певного програмного задуму композитора. Задум автора сюїти можна пов'язати із відтворенням образу хлопчика (8-10 років), який відвідує школу. А після закінчення уроків у хлопчика починається «особисте життя». Можна кудись побігти, щось подивитися.

Мініатюру «Сумнів» можна пов'язати із відтворенням міркувань юного героя, які швидко «перейшли у задум та рішучість». Але усі «справжні діла» закінчуються п'єсою «Бешкетник». Не все здійснюється згідно свого задуманого «індивідуального плану». Тепер треба попросити вибачення. «А як це зробити?». Хлопчик повертається додому. І тільки у колі своїх батьків знаходить втіху, пораду й нові сили для виконання своїх задумів.

Завдяки логічному осмисленню утворення виконавської інтерпретації можна говорити, що інтерпретація сюїти О. Нежигай відтворює музичний образ, який є сучасником самого виконавця. Останній грає п'єси про самого себе, про своє життя, свої вчинки, що є актуальним для розвитку й формування свідомості та спокійного психологічного настрою самого виконавця.

Іншими словами, музичні мініатюри сюїти О. Нежигай безпосередньо музичною мовою навчають юного музиканта як жити, бо життя таке, «яке воно є» [4].

Виконавська інтерпретація до сюїти О. Нежигая охоплює усі мініатюри циклу й сприймається як єдиний художньо-змістовний образ твору.

Другим музичним утворенням, обраним для зіставлення з сюїтою О. Нежигая, є «Дитячий альбом для фортепіано» М. Степаненка [6], що складається з десяти мініатюр, а саме:

1. «Перший пролісок». 2. «Ляльковий танець». 3. «Етюд». 4. «Скривдили». 5. «Дражнилка». 6. «Український танець». 7. «Веселка». 8. «Експромт». 9. «Вечірня мелодія». 10. «Взимку на трійці».

Осмислення усіх назв «Дитячого альбому» М. Степаненка (крім п'єси «Етюд») підкреслюють їх належність до музичних утворень епохи романтизму. Адже кожна назва п'єси відтворює певний емоційний настрій, закладений автором музики. Юному виконавцю необхідно відтворити його по-своєму.

Музичні твори, що були відібрані для зіставлення між собою, утворені композиторами-сучасниками, музичні опуси яких демонструють новітні зміни у структурі сюїти О. Нежигай та у побудові Дитячого альбому М. Степаненка.

Останнє яскраво свідчить про те, що сучасні українські композитори майстерно продовжують кращі традиції національних композиторів-класиків та представників західноєвропейської музики стосовно утворень п'єс для дитячого віку. Адже, як зазначалось теоретичною думкою [3, с. 529-530], «Дитячий альбом» за своєю структурою може відрізнитися від утворень сюїтного призначення.

Стосовно утворення виконавської інтерпретації до «Дитячого альбому» М. Степаненка, необхідно сказати наступне. Вивчаючи п'єси «Дитячого альбому для фортепіано» М. Степаненка, у виконавця виникає можливість утворювати виконавську інтерпретацію майже до кожної мініатюри окремо. Інтерпретацію з єдиною сюжетною лінією виконавцю утворити буде важко. Не з'являється й можливість знайти єдину психологічну лінію, яка б поєднувала усі мініатюри альбому. Складається враження, що

композитор не ставив такої мети. П'єси лірико-пейзажного характеру (№№9 і 10) є кращими композиторськими знахідками, за що користуються великою популярністю серед молодих виконавців.

Висновки... Аналіз загальних та спеціальних питань пов'язаних з музично-виконавським процесом, так чи інакше передбачає утворення виконавцем певної виконавської інтерпретації.

Аналіз відібраних музичних творів для утворення виконавської інтерпретації дозволяє зробити висновки про діалогову сутність творчості виконавця. Останній здійснює виконавську інтерпретацію, яку можна розглядати як: 1 – діалог між творчістю композитора та особистістю виконавця; 2 – діалог між утвореним композитором музичним образом та історичними умовами виконання музичного твору.

Підкреслимо, що утворення виконавської інтерпретації музичного твору впливає на розвиток творчо-потенційних сил особистості виконавця.

Дослідження багатьох музично-виконавських інтерпретацій одного й того ж виконавця дає можливість виділити специфічні особливості виконавського стилю конкретного музиканта-виконавця.

Численні виконавські інтерпретації одного й того ж музичного твору складають «інтерпретаторську культуру» [2, с. 66] як видатних виконавців, так і цілої епохи.

Список використаних джерел та літератури:

1. Белікова В. В. Музыка для детей та юнацтва у творчості українських композиторів: [Хрестоматія] / Валентина Венедиктівна Белікова; МОНМС України. – Кривий Ріг: Видавництво Р. А. Козлова, 2015. – 116 с.
2. Давидов М. А. Виконавське музикознавство: [Енциклопедичний довідник] / Микола Андрійович Давидов. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. – 400 с.
3. Музыкальный энциклопедический словарь / Гл. ред. Г. В. Келдыш. – Москва: Советская энциклопедия, 1990. – 672 с.
4. Нежигай О. М. Твори для фортепіано 1-8 класи ДМШ. – Дніпропетровськ, 2009. – 40 с.
5. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: [Навчально-методичний посібник] / Олександр Якович Ростовський. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2011. – 640 с.
6. Степаненко М. Дитячий альбом для фортепіано / Михайло Борисович Степаненко. – Київ: Музична Україна, 1987. – 71 с.

Транслітерований список літератури:

1. Bielikova V. V. Muzyka dlia ditei ta yunatstva u tvorchosti ukrainskykh kompozytoriv. [Khrestomatiia]. MONMS Ukrainy, Kryvyi Rih, Vydavnytstvo R. A. Kozlova, 2015, 116 p.
2. Davydov M. A. Vykonavske muzykoznavstvo. [Entsyklopedychnyi dovidnyk]. Lutsk, VAT «Volynska oblasna drukarnia», 2010, 400 p.
3. Muzykal'ny'i enczyklopedicheskij slovar'. Hl. red. H. V. Keldy'sh, Moskva, Soveczkaya entsyklopediya, 1990, 672 p.
4. Nezhyhai O. M. Tvory dlia fortepiano 1-8 klasy DMSH. – Dnipropetrovsk, 2009, 40 p.
5. Rostovskyi O. Ya. Teoriia i metodyka muzychnoi osvity. [Navchalno-metodychnyi posibnyk]. Ternopil, Navchalna knyha «Bohdan», 2011, 640 p.
6. Stepanenko M. Dytiachyi albom dlia fortepiano. Kyiv, Muzychna Ukraina, 1987, 71 p.

Аннотация

Музыкальная интерпретация как фактор развития творческого потенциала личности.

Беликова В. В.

В представленной статье рассматривается проблема создания музыкально-исполнительской интерпретации, без которой музыкально-исполнительский процесс лишается конкретного сюжетного содержания.

Согласно обозначенной цели, автор отобрал музыкальные сочинения современных украинских композиторов, которые, при их сопоставлении, подчеркивают основные логические суждения, связанные с созданием музыкально-исполнительской интерпретации исполнителя.

Автор утверждает, что деятельность исполнителя является своеобразным диалогом между творчеством композитора и исполнителя; создание музыкально-исполнительской интерпретации влияет на развитие творческого потенциала личности исполнителя; исследование многих музыкально-исполнительских интерпретаций способствует образованию «интерпретационной культуры» как известных исполнителей, так и целых культурных эпох.

Ключевые слова: интерпретация, исполнительская интерпретация, логика осмысления музыкальной интерпретации, диалоговое творчество.

Summary

Musical Interpretation as a Factor in the Development of Creative Potential of the Individual.

Belikova V. V.

In the presented article the problem of creating a musical performance interpretation is considered, without which the music-performing process is deprived of the specific plot content.

According to the indicated goal, the author selected musical compositions of contemporary Ukrainian composers, which, when compared, emphasize the basic logical judgments associated with the creation of a performer's musical performance.

One work is a piano suite by A. Nezhigai «Everyday life of a young musician, or life as it is». The second work – «Children's album for piano» by M. Stepanenko, created for children of grades 1-8 of music school.

The study of the selected works in the process from the comparison made it possible to elucidate the general and various features of these works, namely: the selected works were created by two modern Ukrainian composers. Nezhigai's Suite consists of nine miniatures, Stepanenko's children's album has ten plays.

Analysis of musical pieces of the suite allows us to talk about the existence of a single musical program of the entire composition. The structural composition of the suite allows the performer to create a musical and performing interpretation that reveals the logic of the development of the holistic musical and artistic image of the whole suite.

Analysis of musical plays of Stepanenko's Children's Album testifies to the absence of a single logical and semantic development of all ten plays. In this case, it becomes possible to create a musical performance interpretation for each miniature. In addition, it is possible to combine a musical-performing interpretation of a miniature of a lyrical-landscape character (Nos. 7, 9, 10).

As a result of the analysis of the Nezhigai's suite and Stepanenko's Children's Album, the author asserts that the performer's activity is a kind of dialogue between the composer's and the performer's creativity; the creation of a musical performance interpretation influences the development of the creative potential of the performer's personality; the study of many musical and performing interpretations promotes the formation of «interpretative culture» of both known performers and entire cultural epochs.

Key Words: *interpretation, performance interpretation, logic of comprehension of musical interpretation, dialogue creativity.*

УДК 373.3.015:74

Бучківська Г. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький)

З досвіду художньо-трудової підготовки майбутніх учителів початкових класів у галузі народного декоративно-ужиткового мистецтва

У статті розкрито досвід науково-педагогічної діяльності кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та трудового навчання Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії з творчої художньо-трудової підготовки вчителів початкових класів засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Створена цілісна методична система творчої художньо-трудової підготовки вчителів початкових класів засобами народного декоративно-ужиткового мистецтва, основними завданнями якої є формування мистецьких, проектно-технологічних і методичних знань, спеціальних умінь і навичок виготовлення декоративно-ужиткових виробів, розвиток у студентів художньо-творчих здібностей, формування умінь і навичок, стимулювання творчої активності та стійкого інтересу до художньо-трудової діяльності, виховання бережливого ставлення до народного мистецтва, прилучення їх до кращих надбань національної культури.

Успішна реалізація процесу художньо-трудової підготовки майбутніх учителів початкових класів зумовлена системою розроблених форм проведення занять та їх змістовим наповненням у педагогічному вищому закладі освіти.

Ключові слова: *педагогічна освіта, національна культура, народне декоративно-ужиткове мистецтво, художньо-трудова підготовка, майбутні вчителі початкових класів*

Постановка проблеми у загальному вигляді... *Звернення до національних скарбів є одним із головних засобів нашої самоідентифікації та самозбереження. У народному декоративно-ужитковому мистецтві закладено колосальний художньо-творчий і педагогічний потенціал, нехтування яким руйнує народну культуру та освіту, збіднює духовність суспільства й окремої особистості. Зневажливе ставлення*